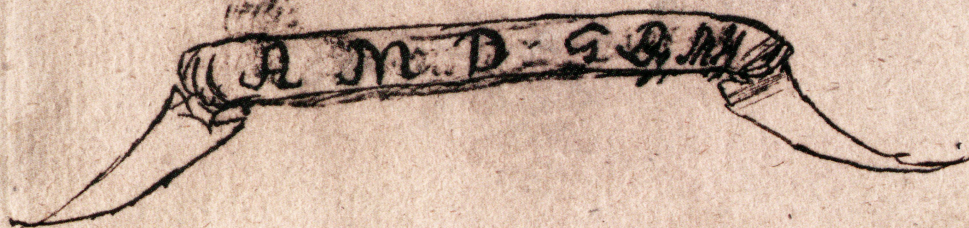

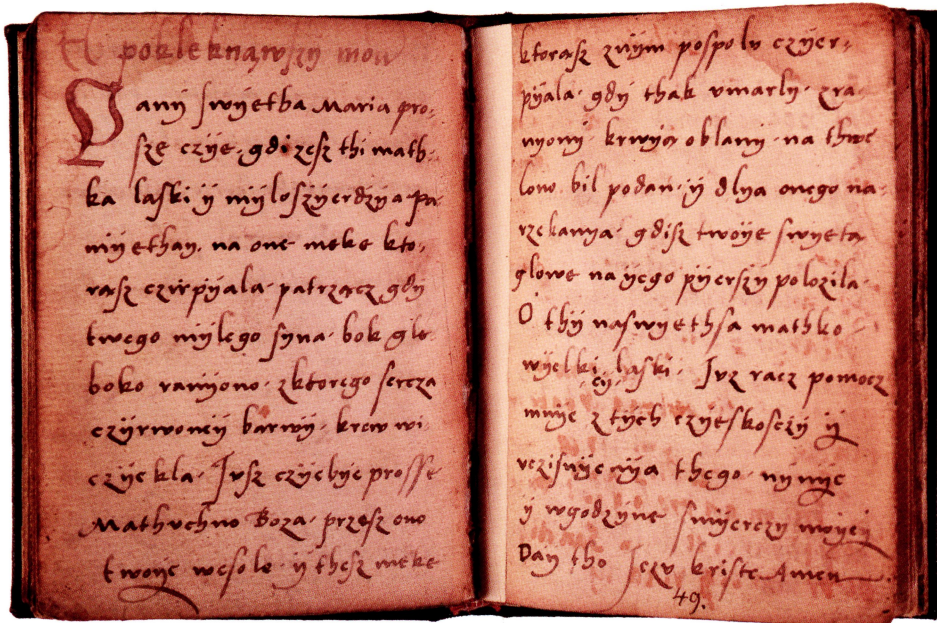
15

HORTVS ELOQVIAE

ORATORJ POLONO
AD TLOREJ OMNEM ET
TROCTOM CARPENTOM

PROPOSITVS

9

Tzw. Modlitewnik
Ptaszyckiego II
(poł. XVI w.)

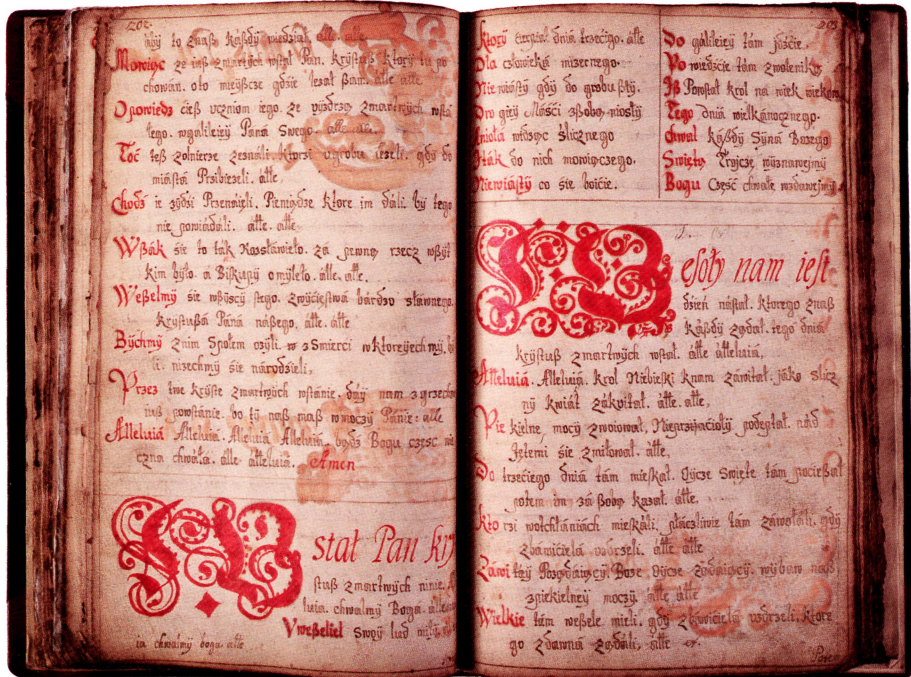
Silva rerum XVI-XVIII wieku

“Hortus eloquentiae oratori Polono ad florem omnem et fructum carpendum propositus” z około 1646 roku - podręcznik retoryki, w którym “ogród” wymowy podzielono na “klomby” i poszczególne rodzaje “kwiatów” - to przykład typowego staropolskiego kompendium XVI-XVIII wieku **8**. Specyficzną i najbardziej popularną odmianą książki rękopiśmiennej była w owym czasie tzw. sylwa (łac. *silva rerum* - las rzeczy), zwana także “hortulusem”, “ogrodem” czy “wirydarzem”, czyli zbiór i kompilacja tekstów różnorodnych tematycznie, formalnie i gatunkowo: od opracowań encyklopedycznych, traktatów retorycznych, moralnych, medycznych, podręczników szkolnych, przez kazania, mowy, zbiory przysłów i sentencji (*florilegia*), po kroniki, diariusze i opisy podróży (*itineraria*), teksty emblematyczne i heraldyczne (*stemmata*), domowe *miscellanea*, kalendarze i zielniki.

Na “Hortus eloquentiae...” składają się mowy pogrzebowe Jakuba Sobieskiego, mowy

sejmowe marszałka poselskiego Marcina Żegockiego i koniuszego koronnego Krzysztofa Zbaraskiego, ogłoszone na sejmie toruńskim 1626 roku, a także kompilacja sentencji herbowych.

Wśród staropolskich *miscellaneów* rękopiśmiennych w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej najstarszym zabytkiem jest tzw. “Modlitewnik Ptaszyckiego II” z około połowy XVI wieku **9**. Niewielka książeczka spisana kursywą humanistyczną zawiera szereg okolicznościowych modlitw polskich i łacińskich, “Powieść o papieżu Urbanie”, *cisiojanus*, słowniczek łacińsko-polski, responsoria oraz kilka tekstów religijnych w języku łacińskim.

10

Zbiór polskich pieśni kościelnych (pocz. XVII w.)

Z okresu staropolskiego pochodzi również wiele rękopisów muzycznych, głównie poklasztornych - ksiąg liturgicznych oraz kancjonałów. Do najstarszych należy zbiór polskich pieśni kościelnych z początku XVII wieku, zawierający także kolędy i psalmy, zdobiony kunsztownymi inicjałami 10.

Odrębną grupę rękopisów XVI-XVIII wieku stanowią dokumenty. Do najstarszych i najcenniejszych należy dyplom (*transumpt*) wystawiony 10 listopada 1576 roku przez Stefana Batorego dla cechu sukienników poznańskich zawierający potwierdzenie przywilejów cechowych z 1 maja 1344 roku 11.

11

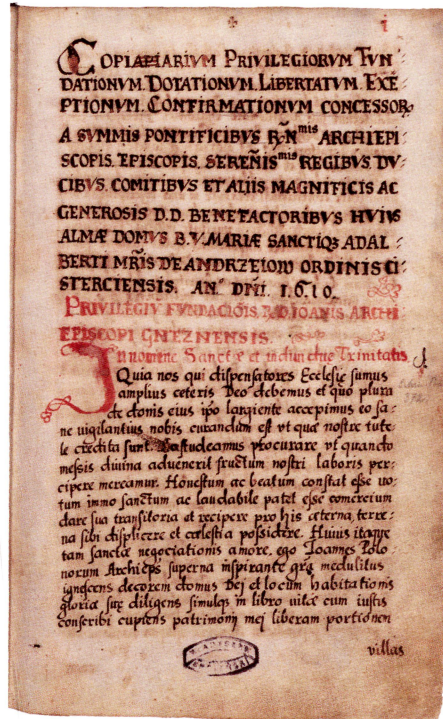
Dokument króla Stefana Batorego (1576)

Prócz oryginalnych dokumentów znajdujących się w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej na uwagę zasługuje także „Copiarium privilegiorum, fundationum, dotationum...”¹² - kopiarusz opactwa cystersów w Jędrzejowie z 1610 roku, jeden z dwóch zachowanych zbiorów przywilejów najstarszego opactwa cysterskiego na ziemiach polskich.

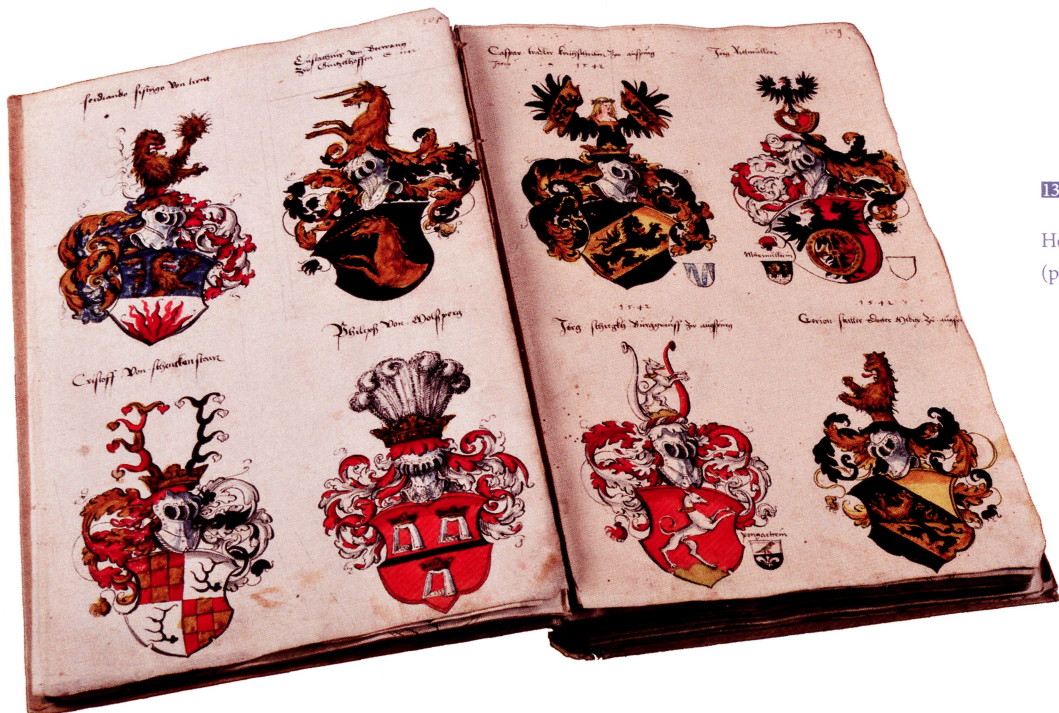
Wśród rękopisów nowożytnych w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej znajdują się także unikatowe przykłady manuskryptów łacińskich i obcojęzycznych. Interesującym przykładem jest „Schlesisches Wappenbuch” - śląski herbarz z początku XVII wieku z kolorowymi rysunkami herbów rodów niemieckich

¹³.

¹²

Kopiarusz opactwa cystersów w Jędrzejowie (1610)

¹³

Herbarz śląski (pocz. XVII w.)